

ماه رجب، طلوعه انس

رجب، هفتمین ماه سال قمری است که در اسلام به آن اهمیت ویژه‌ای داده شده و در شمار ماه‌های پرفضیلت و یکی از چهارماه برخوردار از حرمت و قداست ویژه است.

مقدمه

رجب، هفتمین ماه سال قمری است که در اسلام به آن اهمیت ویژه‌ای داده شده و در شمار ماه‌های پرفضیلت و یکی از چهارماه برخوردار از حرمت و قداست ویژه است. رجب، ماهی است که در آن بندگان و مؤمنان و ره‌زنج‌پویان، خود را برای شرکت در مهمانی بزرگ خداوند آماده می‌کنند. ماه زدودن غبار تیرگی از روح و جان، ماه تمرین حضور و توجه به بیشتر به معنویات، و ماه بندگی و فرمان‌زنج‌بری و در نهایت سرآغاز انس و الفتی جانانه به پروردگار هستی‌زنج‌بخش است.

سلام بر ماه رجب

سلام بر ماه رجب، ماه پیوند بندگان با معبود مهربان، ماه بارش باران مهر و محبت الهی، ماه رسیدن به سر منزل مقصود، و ماه انس شب زنده‌زنج‌داران همیشه بیدار با محبوب و معبود بی‌زنج‌همتا. سلام بر هلال رجب که آمدنش مژده پایان اندوه است و بدر آن یادآور تولد ماه تمام، امام همام و حیدر کرار و پایانش نوید رهایی بشر از جهل و نادانی، شکوفایی اخلاق انسانی، بعثت آن بزرگ مرد تاریخ برای همیشه زمان. سلام بر بهار مناجات و بندگی. سلام بر نجوای شبانه اهالی رجب. سلام بر شب‌زنج‌های رجب که پذیرای زاهدان است و سلام بر روزهایش که میزبان عاشقان وصال الهی است و سلام بر لحظه لحظه رجب که شاهد ذکر ذاکران است.

اهالی رجب

اهالی رجب، مردان و زنان با ایمانی‌زنج‌اند که آرزویی جز وصال یار ندارند و اشتیاقی غیر از دیدار در آن‌زنج‌ها نیست. ذکرشان اله‌زنج‌، کارشان لایه و هدفشان کسب خشنودی پروردگار است. رجبیون‌را؛ قصدی جز رضوان الهی ندارند. بهشت آنان توجه محبوب است و دوزخشان حرمان یاد او. آن‌زنج‌گاه که یارشان به اشک شوقی آن‌زنج‌ها را می‌نوازد، برایشان از آن‌زنج‌چه در دنیاست بهتر و خوش‌زنج‌گوارتر است. هر کس توشه‌زنج‌ای از سفره رجب برمی‌زنج‌دارد و در خانه تکانی آن، همه می‌زنج‌کوشند تا غباری بر گرد جان باقی نگذارند.

عقده دل وانما، ماه رجب می‌زنج‌رسد

هله‌له کن عاکفا، ماه طرب می‌زنج‌رسد

آفتاب رجب، گرمی‌زنج‌بخش دل‌زنج‌های اهالی آن است و مهتابش نوازش‌زنج‌دهنده دیدگان نجواکنندگان و ستاره‌زنج‌های آن، آیات تفکر و تأمل اندیشمندان است.

مناسبت‌زنج‌های رجب

ماه رجب، از ماه‌زنج‌های بزرگی است که طلوع سه امام معصوم، امام علی علیه‌زنج‌السلام، امام محمد باقر علیه‌زنج‌السلام و امام جواد علیه‌زنج‌السلام را در آن شاهدیم و شروع بزرگ ترین جنبش تاریخ بشری، یعنی برانگیخته شدن پیام آور مهر و محبت، محمد مصطفی صلی‌زنج‌الله‌و‌علیه‌زنج‌و‌آله برای هدایت و سعادت انسان‌زنج‌ها، در آن اتفاق افتاده است. یاد و نام پیشوایان شهید این ماه، حضرت امام موسی کاظم علیه‌زنج‌السلام و امام هادی علیه‌زنج‌السلام و نیز پیام‌زنج‌آور کربلا، زینب کبری علیهاالسلام گرمی‌زنج‌بخش دل‌زنج‌های مؤمنان است و نیمه رجب هم، پذیرای معتکفان کوی دوست خواهد بود و شاهد خلوت مشتاقان.

رجب در قرآن

خداوند در آیه 36 سوره توبه می‌فرماید: «به درستی که تعداد ماه‌زنج‌ها نزد خداوند و در کتاب تکوین او از همان روزی که آسمان‌زنج‌ها و زمین را آفرید، دوازده ماه است که چهار ماه آن، ماه حرام می‌باشد»؛ طبق بیان روایات، یکی از چهار ماه حرام، ماه رجب است که بر خلاف سه ماه ذی قعدة، ذی حجه و محرّم که به دنبال هم آمده‌زنج‌اند، این ماه به تنهایی و جدای از آن‌زنج‌ها واقع شده است. منظور از حرام بودن چهار ماه، این است که مردم در این ماه‌زنج‌ها، از جنگیدن با یکدیگر دست بکشند و امنیت عمومی همه جا حکم‌زنج‌فرما شود تا

مردمان به زندگی خود و فراهم آوردن وسایل آسایش و سعادت خویش برسند و به عبادت و طاعت خود بپردازند.

فلسفه ماه و زنج‌های حرام

ماه رجب، یکی از چهار ماه حرام است که در آن از جنگ و خون و زنج‌ریزی نهی شده است. تحریم جنگ در این چهار ماه، یکی از راه و زنج‌های پایان دادن به جنگ و زنج‌های طولانی و وسیله و زنج‌ای برای دعوت به صلح و آرامش بود؛ زیرا هنگامی که جنگ و زنج‌جویان چهار ماه از سال اسلحه را بر زمین گذاشته و صدای چکاچک شمشیرها خاموش گردد و مجالی برای تفکر و اندیشه به وجود آید، احتمال پایان یافتن جنگ بسیار زیاد است. اسلام در هر سال برای پیروان خود یک آتش و زنج‌بس چهارماهه اعلام می‌دارد که این خود نشانه روح صلح و زنج‌طلبی اسلام است. البته اگر دشمن بخواهد از این قانون اسلامی سوء استفاده کند و حریم ماه و زنج‌های حرام را بشکند، اجازه مقابله به مثل به مسلمانان داده شده است.

رجب در کلام پیامبر خاتم صلی و الله و علیه و زنج‌و و زنج‌آله

رجب، ماهی است که پیامبر اسلام (صلی و الله و علیه و زنج‌و و زنج‌آله و سلم) در آن مأمور شد تا خوبی و زنج‌ها را تکمیل کرده و انسان متحیر سرگردان را منزل بنمایاند و آیینی آورد که برای همیشه تاریخ، انسان و زنج‌ها را راهنما باشد. مبعوث رجب، درباره فضیلت و زنج‌های آن می‌فرماید: «رجب، ماه نزول رحمت الهی است و خداوند در این ماه، رحمت خود را بر بندگان خویش فرو می‌ریزد»؛ و در کلام زیبای دیگر می‌فرماید: «در بهشت قصری است که غیر از روزه و زنج‌داران ماه رجب؛ کسی وارد آن نمی‌شود». و بدین ترتیب، حضرت لزوم توجه بیش و زنج‌تر به این ماه و تفاوت قائل شدن بین رجب و سایر ماه و زنج‌ها را متذکر می‌شود و بر پیروان ایشان است که این ماه را، چونان فرصتی طلایی غنیمت بشمارند و در حفظ حرمت و بهره و زنج‌مندی از آن کوشا باشند.

رجب در نگاه پیشوای هفتم

ماه رجب، زمینه و زنج‌ای مناسب برای نزدیک شدن به خداوند و زدودن زنگار گناه از جان و دل است. پیشوای هفتم، امام موسی کاظم علیه و زنج‌السلام که خود در این ماه به دیدار معبود شتافت، در خصوص ماه رجب به امتیازی که خداوند در این ماه برای انسان و زنج‌ها برای روی آوردن به نیکی و پاک کردن سیاهی و زنج‌ها داده، اشاره می‌کند و می‌فرماید: «رجب، ماه بزرگی است که خداوند نیکی و زنج‌ها را در آن دو چندان پاداش می‌دهد»؛

شرافت رجب در بیان استاد بزرگ اخلاق

مرحوم میرزا جواد آقا ملکی تبریزی، استاد بزرگ اخلاق و عرفان، در کتاب شریف و ارجمند المراقبات درباره دلایل شرافت ماه رجب، می‌نویسد: «ماه رجب، یکی از ماه و زنج‌های حرام می‌باشد و از اوقات دعاست. [این ماه] حتی در زمان جاهلیت نیز به این مطلب مشهور بوده و مردم آن زمان منتظر این ماه بودند تا در آن دعا کنند. هم و زنج‌چنین این ماه، ماه امیرالمؤمنین است، چنان و زنج‌چه طبق روایات شعبان ماه رسول خدا صلی و الله و علیه و زنج‌و و زنج‌آله و رمضان ماه خدای متعال می‌باشد». ایشان هم و زنج‌چنین همه سالکان راه حق را بر مواظبت این ماه و بجا آوردن اعمال مخصوص آن توصیه می‌کنند.

نام و زنج‌های رجب

ماه رجب، به دلیل برخورداری از مزایای گوناگون و توجه به ابعاد معنوی آن، نام و زنج‌های دیگری نیز دارد؛ نام و زنج‌هایی مثل ماه آمرزش خواهی (شهر الاستغفار)؛ ماه تک (رَجَبُ الْفَرْد) به دلیل تنها واقع شدن و جدا شدن آن از سایر ماه و زنج‌های حرام؛ سرشار (رَجَبُ الْأَصَب) به دلیل نزول سرشار رحمت الهی؛ ماه امیرمؤمنان (شهر امیرالمؤمنین)، ریسمان الهی و اصم یعنی برخورداری از فضیلت و زنج‌های بسیار.

رجب، تمرین تزکیه

ماه رجب، ماه آمادگی برای حضور در مهمانی خداوند است و برنامه و زنج‌های پیشنهادی اسلام در این ماه، همه از نوعی تمرین و یافتن آمادگی حکایت دارند. تأکید بزرگان دینی بر گرفتن روزه در این ماه و ذکر پاداش و زنج‌های بسیار برای روزه و زنج‌داری در ماه رجب، برای تشویق مسلمانان برای کسب آمادگی بار یافتن به ضیافت الهی، مؤید این مطلب است.

در روایتی از یکی از یاران امام صادق علیه و زنج‌السلام می‌خوانیم: «در روزهای پایانی ماه رجب، به محضر امام صادق علیه و زنج‌السلام مشرف شدم. حضرت با دیدن من، فرمودند: آیا در این ماه روزه گرفته و زنج‌ای، عرض کردم: خیر. حضرت فرمود: آن قدر ثواب از دست داده و زنج‌ای که اندازه و زنج‌اش را جز خداوند نمی‌داند،

همانا این ماهی است که خداوند آن را بر دیگر ایام برتری داده و حرمت آن را بزرگ شمرده است و برای روزه داران آن، کرامت خویش را واجب کرده است؛

توجه امام خمینی رحمه الله به ماه رجب برای عارفان و پویندگان راه حق، فرصت‌هایی چون ماه رجب با آن فضایل و کرامتش، ذری قیمتی است که به راحتی از آن نمی‌گذرند. سالکان کوی دوست که هر لحظه در اندیشه نزدیکی بیش‌تر و برتر به حضرت سبحان هستند، از هیچ فرصت و کوششی در این راه کوتاهی نمی‌کنند و با استفاده از شب‌ها و روزهای ماهی چون ماه نزول باران رحمت الهی، رجب، در انس بیش‌تر با خداوند می‌کوشند. حضرت امام خمینی رحمه الله نیز با توجه به آگاهی از فضایل این ماه، عنایت بیش‌تری نسبت به این ماه و خلوت و انس با خدای بی‌همتا و دوری از اغیار نشان می‌دادند؛

شهید مطهری رحمه الله و ماه رجب استاد مرتضی مطهری، درباره خاطراتش از ماه رجب می‌نویسد: ما که بچه بودیم در منزل خود، انتظار آمدن ماه رجب را می‌کشیدیم و چند روز مانده به آمدن ماه، همه جا صحبت از این ماه شریف بود. شب اول آن برای مشاهده هلال رجب، در مسجد جمع می‌شدیم؛ ایشان هم چنین درباره انتقال فرهنگ اهتمام به سنت‌های اسلامی چون احترام به ماه رجب، و استفاده از فرصت‌های آن، در پیامی انتقادی می‌فرمایند: این ماه، ماه استغفار و ماه عبادت و روزه است و این سنت‌ها در میان ما، در حال فراموشی است. بچه‌های ما کم‌کم حتی نام ماه‌های قمری را هم از یاد می‌برند و نمی‌توانند آن‌ها را ذکر کنند، ولی به هر حال تکلیف (بیان سنت‌های اسلامی) از ما ساقط نمی‌شود؛

برخی از اعمال مستحبی رجب برای استفاده بیش‌تر از فضیلت‌های سرشار ماه رجب، برنامه‌هایی از سوی بزرگان و پیشوایان دین اسلام پیشنهاد شده که انجام آن‌ها در این ماه، مورد توجه و سفارش آن حضرات بوده است. برنامه‌هایی مثل روزه گرفتن به هر میزان که ممکن باشد؛ مداومت بر ذکر لا اله الا الله؛ خواندن بعضی از دعا‌های مخصوص بعد از هر نماز؛ به جا آوردن عمره مفرده؛ زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله و امیرمؤمنان علیه السلام، امام حسین علیه السلام و امام رضا علیه السلام و نیز شرکت در مراسم معنوی اعتکاف که می‌تواند انسان را در جهت تقویت بنیه معنوی یاری رساند.

ذکرهای رجب از اعمال مهم و ارزشمند ماه رجب، خواندن اذکار و دعا‌هایی است که از سوی معصومان روایت شده است در این ماه، خواندن دعای یا مَنْ أَرْجُوهُ لِكُلِّ خَيْرٍ؛ بعد از هر نماز توصیه گردیده است؛ دعای مخصوص ماه رجب که از دعا‌های کوتاه، ولی عمیق و پرمعنا است و از طرف امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) صادر شده و خود حضرت سفارش به مداومت آن در روزهای رجب نموده‌اند، نیز از برنامه‌های ماه رجب است.

رجب، ماه عذرخواهی از امام صادق علیه السلام نقل شده که پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند: رجب ماه استغفار امت من است، پس در این ماه طلب آمرزش کنید که خداوند آمرزنده و مهربان است. رجب را اصَبّ می‌گویند؛ چون رحمت خداوند در این ماه بر امت من بسیار ریخته می‌شود. پس بسیار بگویید: اَسْتَغْفِرُ اللهَ وَ اَسْأَلُهُ التَّوْبَةَ؛ یعنی از خداوند به خاطر کارهای بدم پوزش می‌طلبم و از او فرصت بازگشت می‌خواهم؛

دعای هر روز رجب در ماه رجب، یکی از دعا‌هایی که بسیار مورد استفاده و توجه مؤمنان قرار می‌گیرد، دعای شریف یا مَنْ أَرْجُوهُ؛ است. این دعا را امام صادق علیه السلام به پیروان خود آموختند تا در ماه رجب در هر روز و شب و در پی هر نماز آن را زمزمه کنند. ای کسی که همه خوبی‌ها را از او امید دارم و می‌دانم که از ناحیه او هیچ بدی نخواهد رسید.

ای کسی که عطای بسیار در مقابل بهای اندک می‌دهی. ای کسی که آن‌چه از او می‌خواهند و نمی‌خواهند و حتی نمی‌دانند به مردمان از روی رحمت و مهربانی عطا می‌کند و

می‍بخشد.

با خواستن من از درگاه تو، تمام خیر و خوبی دنیا و آخرت را بر من ارزانی دار و تمام بدی‍های آن دو سرا را از من دور نما. که هر قدر هم عطا کنی، چیزی از تو کم نخواهد شد و از فضل خود، لطف و کرمیت را بر من افزون نما. ای صاحب بزرگی و کرامت، ای مالک نعمت‍ها و صاحب بخشش، ای کسی که بر بندگان ممت داری و لطف، رویم را بر آتش جهنم حرام گردان».